

co wiąże się z dynamicznym rozwojem międzynarodowej ochrony praw człowieka. Zagadnienie sprawiedliwości międzynarodowej łączy się współcześnie z orzekaniem przez międzynarodowe trybunały o naruszeniach praw człowieka na poziomie międzynarodowym, jak i o odpowiedzialności karnej jednostek na podstawie norm prawa międzynarodowego. Wiąże się również z przemianami dotyczącymi samego prawa międzynarodowego i jego ewolucją z państwowo-centrycznego w kierunku antropocentrycznym. Można uznać, iż rozwój doktryny praw człowieka, a jednocześnie ochrona podstawowych wartości wyrażająca się w powstaniu koncepcji norm *ius cogens* działają jak katalizator na rzecz zmiany porządku prawnomiędzynarodowego w kierunku uczynienia go bardziej sprawiedliwym⁷¹. O ile trafna jest teza o ewolucji społeczności międzynarodowej w kierunku wspólnoty międzynarodowej, można uznać, iż sformułowany tu postulat nadania większej rangi sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych łączy się ściśle ze zjawiskiem konstytucjonalizacji prawa międzynarodowego rozumianej jako pewien proces. Prawo międzynarodowe nie może funkcjonować w pełni jako prawo, jeżeli nie jest sprawiedliwe. Tym bardziej zatem problematyka sprawiedliwości zasługuje na większe zainteresowanie zarówno w badaniach nad prawem międzynarodowym, jak i w praktyce państw i instytucji międzynarodowych.

Adam Wiśniewski

JUSTICE AND INTERNATIONAL LAW

Although the notion of justice is not easy to define, the issue of international justice permeates the whole of international law. The classical understanding of international justice is primarily linked with the relations between sovereign states. In this context the phenomenon of the development and multiplication of international courts since the 1990-s is of particular importance. The recent interest in international justice is to a large extent connected with the rise and the activities of international criminal courts, which more adequately should be termed as international criminal justice. The development of the protection of international human rights also had a considerable impact on international justice. Rawls rightly considered human rights as one of its principles. Moreover, the access to international human rights courts is regarded as an important value of international justice. While the international law may not function properly without the quality of being „just”, the development of human rights resulted in a more human dimension of international justice. Therefore, the issue of justice undoubtedly deserves greater attention both in the theory of international law and the practice of international institutions.

⁷¹ Zob. A. Cassese, *Gathering Up the Main Threads*, [w:] A. Cassese (ed.) *Realizing Utopia. The Future of International Law*, Oxford 2012, s. 653–654.